

IN
 A P O P L E X I A M
 OBSERVATIONES PATHOLOGICÆ,

QUAS

VENIA EXPER. FACULT. MEDIC. UPSAL.

P R Ä S I D E

P E T R O v o n A F Z E L I U S

M. D. CH. ET PHIL. MAG. REG. MAJEST. ARCHIATRO, PRINCIPIS
 SUCCESSORIS MEDICO PRIMARIO, MEDIC. THEOR. ET PRACT.
 PROF. REG. ET ORD. ATQUE PRÄF. NOSOC. ACAD. REG. ORD.
 DE STELLA POLARI EQV. AUR. R. COLL. SANIT. MEMBR.
 HONOR. REG. ACAD. SCIENT. ET PRO RE MILIT.
 HOLM. SOC. REG. SC. UPS. PLURIUMQUE
 SOCIETT. MEMBRO

PRO GRADU MEDICO

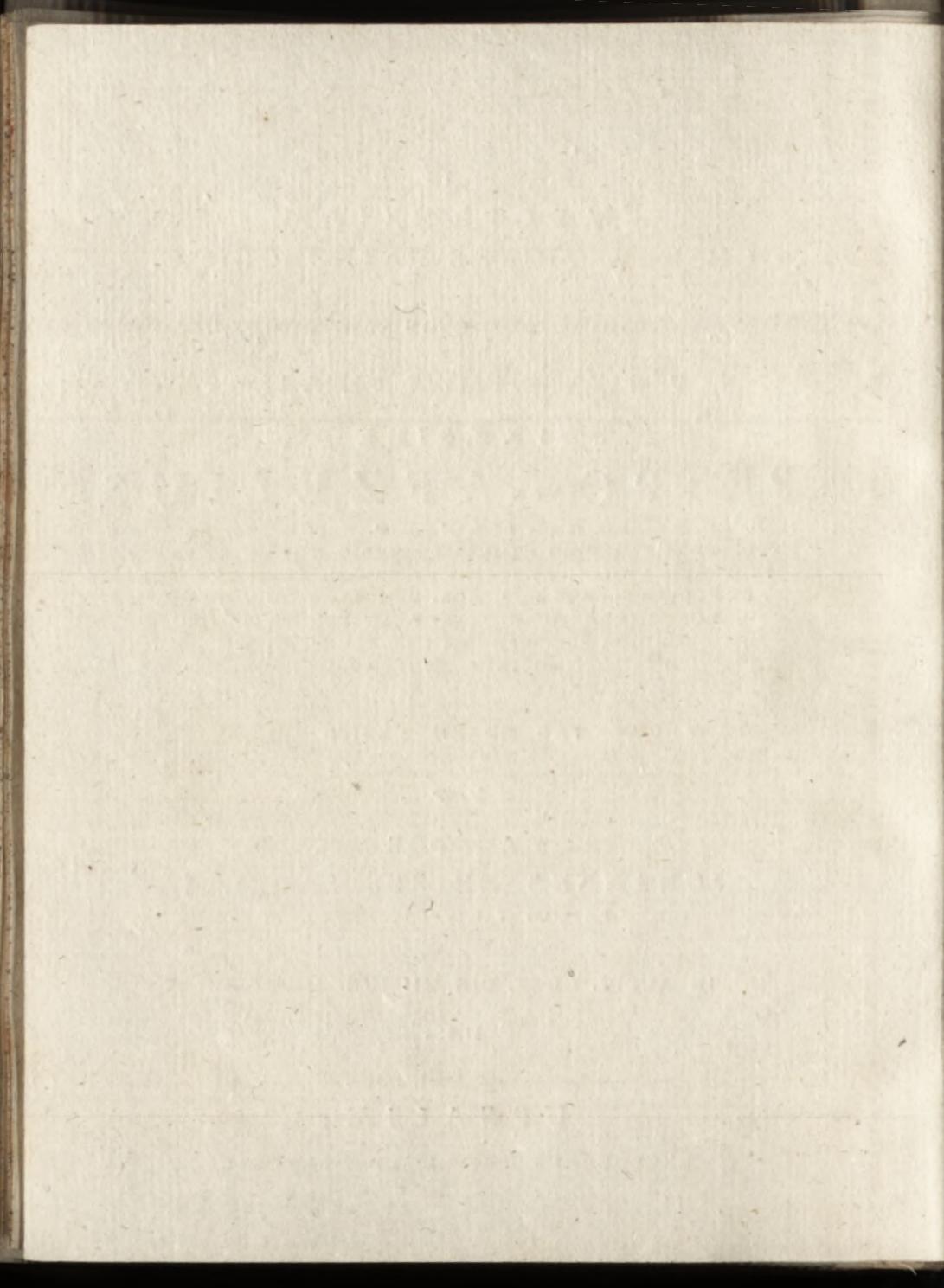
P. P.

AUCTOR
 JOHANNES ERICUS SABELLI
 PHILOS. MAGISTER, FENNO.

IN AUDIT. GUST. DIE XII JUN. MDCCXVII

H. S.

U P S A L I A M
 EXCUDEBANT ZEIPEL ET PALMELAD.

IN
A P O P L E X I A M
O B S E R V A T I O N E S P A T H O L O G I C A E.

Apoplexiam ab antiquioribus inde temporibus id appellant phænomenon, quando repente cessat, quæ in sensum externorum & internorum voluntariique motus organorum functionibus cernitur, cerebri nervorumque actio, non interrupta simul, quæ respiratione atque cordis & arteriarum motu proditur, organicæ systematis vascularis vita. Quum tamen, qui ex hac finitione ducitur, sensus eos quoque comprehendat status soporosus, quos Comatis, Lethargi, Cari cet. nomine insigne solent, est, ut certiore habeat finitio complexionem, insuper addendum, apoplexiæ brevis esse durationis, quæ ad tres summum dies perducitur, organicæ quoque vitæ functiones, ulterius procedente morbo, secundaria affici læsione, & denique, exuta tandem mortis ista imagine, semper quadamtenus mutatas relinquere cerebri cerebralisque systematis functiones. Si certo explicare possemus incognitam, quam propria cerebri organisatio subit, mutationem, ex qua proficiscuntur apoplexiæ symptomata, fieri forsan posset, ut sub una idea complectemur omnes a se diversas conditionis organismi modificationes, cum quibus cooriri potest apoplexia; quando vero in his inscientiæ tenebris, quibus offusa nos latet idiopathica hæc cerebri affectio, proxima ejus relative externa causa est quasi cardo, circa quem vertitur nosologica apoplexiæ consideratio, & unus præterea quisque morbus is est medico habendus, in quo sua exercenda sit ars, quæ in apoplexiæ præcipue est ad causam ejus relative externam accommodanda; sejungamus necesse est, ut ordinem sic acquirat nostra disquisitio nec sua ad usum utilitate careat, a reliquis apoplexiæ speciebus eam, ut per se existentem morbi formam, ubi ex aucto systematis vascularis in cerebrum impetu oritur apoplexia. Ab hac apoplexiæ idiopathicæ consideratione excludantur & sicut inde diversæ morbi conditiones separatim tractentur ex accessiōnes apoplekticæ, quæ ex organicis proficiscuntur cerebri vitiis, e metastasibus, e nimia sanguinis profusione, ex injuriis absolute externis cerebrum nervosque directe potentibus c. c. quatenus ab aliis inititis profectæ nec in nosologica sua expositione, nec in suis curationis præceptis, cum apoplexiæ idiopathica in consensum adduci possunt.

Ex his vero, quæ jam argumentati sumus, ad eas deducimur observationes, quas, ut Constitutionibus Academicis satisfiat, publico subjecturi sumus judicio. Occupabuntur igitur hæc rudimenta in apoplexiæ idiopathicæ, in symptomatibus ita exponendis, quemadmodum ad se

invicem referuntur sibi que succedunt, in ætiologia ejus exquirienda & in examinandis denique tam ipsam ejus naturam explicandi periculis, quam quas vulgatissimus recepit usus, divisionibus huic explicationi fundatis.

Apoplexia illa, quam idiopathicam appellant nonnulli auctores, ab universalí præceditur plethora, quæ congesto in caput sanguine imprimis sese manifestat. In eo autem ipse cernitur accessus, quod repente cessat sensus, sui conscientia, organorum motui voluntario præsidentium actio atque sensuum externorum percipiendi facultas. Oculi, sanguine saepe suffusi, splendorem amittunt, dilatataque immobili pupilla indicant, amissam esse lucis stimulum sentiendi vim. Inenunte accessu magnus plerumque, plenus & durus est arteriarum pulsus, facies rubicunda & respiratio normalis, quamvis tardior; postea vero intermitit pulsus, undatim salit aut opprimitur; facies pallet tumida & cum rhonco fertur spiritus; infuso homine abeunt fæces & urina. Autorem illum ad cerebrum humorum fluxum minuta subsequitur in extremis corporis partibus & superficie vasorum actio: manus & pedes glaciali frigore tentantur: sudor circa caput & collum erumpit frigidus & glutinosus atque ex ore, nunc hiante, nunc spasmis contracto, agitur cum spiritu spuma. Variat de cetero accessionis vehementia, pro qua etiam duratio ejus brevior vel diutior esse solet. Interdum non ex toto alienatur conscientia sui, residet interdum in quibusdam partibus sentiendi movendique facultas, in quibus tum plerumque convulsiones oriuntur, præalentibus, ut fieri solet, apoplectice cerebri affectionis symptomatibus in alterutro corporis latere (Hemiplegia.) Diutius breviusve durare potest accessio apoplectica, nunc statim occidens, nunc per tres etiam dies persistens. Quæ hanc apoplexiæ speciem præcedunt, signa, præalentem in vasis capitis plethoram indicant, posita plerumque eadem in dolore caput saepe repetente, vertigine vel delirio, minutis animi facultatum imprimis memorie viribus, inordinatis voluntarii motus organorum actionibus, quæ in tremoribus erauntur gresisque incerto & vacillante; spasticas accessiones imprimis incubum etiam inter prodroma apoplexiæ observarunt, sed rectius forsitan accidentibus haec sunt adnumerandæ. Major ille humorum præ reliquo corpore in caput impetus, ex quo profiscuntur haec symptomata, causam suam habet 1) in certa congenitæ structuræ conditione: sic breve collum & magnum caput atque, ut in seictis cadaveribus nonnumquam videre licuit, arteriarum, quæ capiti debentur, ab origine solita aberrationes inter ea numerarunt, quæ magna ex parte ad diathesin apoplexiæ procreandam conferrent; 2) in quibusdam intra corpus mutationibus, quibus impeditur sanguinis in alias partes derivatio aut normalis aut abnormalis, unde major tum sequitur ejus in caput impetus: hoc pertinet, quæ in provectioni ætate incidit, minuta vegetationis vivacitas, unde sanguinis

producti quantitas modum excedit, qui ad nutriendum corpus requiriatur, ex quo sit, ut residuum reproductione non consumtum, nisi vel aucta organorum secernentium actione vel activis hæmorrhagiis exinanatur, ea tum viscera petat, quæ ob texturam laxiorem vi ejus dilatanti languidius renituntur: tanto sc. facilius jam fiunt in cerebrum congestiones, si, quæ in senectute nonnumquam fieri solet, vasorum rigiditas et deposita in tela cellulosa adeps difficilem reddit sanguinis in aliis partibus accumulationem: est id quoque huc ulterius adnumerandum, quod defervescat aliqua, quæ in habitum abiit immoderata secretionis cujusdam intentio, aut, quæ in secundariis organisationibus producendis sese manifestat, topica processus reproductive luxuries, quibus antea quod nimium fuerit sanguinis est consumtum: ex eadem quoque caussa in apoplexiā disponunt suppressæ, quæ in habitum abierunt, hæmorrhagiae & inveterata, quæ coierunt, ulcera, 3) in externis rerum conditionibus, quibus *aut* *quantitas sanguinis augetur*, *consumtione* ejus ad eandem rationem non item aucta; hunc effectum habent indulgens corpori vietus & vita sedentaria: calor magnus, imprimis quando præviam excipit intemperiem cæli multo frigidorem: sorbitio præter consuetudinem copiosa fluidorum, torpente simul organorum secernentium actione — *aut sanguinis in caput congestio promovetur*, quemadmodum largioribus fit epulis & inebrante potu — *aut denique sanguinis a capite recessus & ad alias partes accessus impeditur*, quod arctis vestimentis, maxime vero indumentis colli efficitur. Præter has autem res, quibus *aut* copia sanguinis augetur, *aut* ejus ad caput impetus adjuvatur, magnum etiam ad diathesin apoplecticam momentum habet, quidquid aut per se aut per interveniens aliud propriam cerebri actionem minuat; sic testatur experientia, non solum actionem cerebri supra modum excitatam studiis ad fiduis & meditationibus scrupulosis, quibus accedunt pervigilations & sollicitudines, sed actionem etiam animi minorem, quam quæ ad normalem cerebri vitalitatem sustentandam est necessaria, quod apud homines inertes, desides, stupidos & nimio somno deditos evenire solet, iis adnumerandas esse causas, quæ haud parva ex parte ad diathesin apoplecticam provocandam conferunt.

Quando vero in procinctu jam habetur ex caussis, quæ disponunt, nuper memoratis progenitus habitus apoplecticus, ipsam accessionem excitare possunt omnia, quæ repentinam in organismum vim exferant, sive systema arteriosum stimulando fiat, quem effectum habent cibus & potus irritans & copiosus, major & citior tempestatis variatio, commotiones animi exhilarantes cet. seu actionem cerebri deprimendo, quæ vis est tristium animi commotionum venenorūque narcoticorum. *)

*) Quia cessantem cerebri actionem, quam secum fert narcotici veneni vis;

Quando vero fatalem habuit exitum apoplexis, in seictis cadaveribus offendunt anatomi: 1) vasa encephali medullæque spinalis turgida & distenta sanguine, quod non in arteriis tantum incidit, sed in vasibus etiam venosis, præsertim in sinibus duræ matris & plexibus chooroideis, in quibus varicosas interdum invenerunt distensiones & hydatides. Præterea sanguinis vel seri effusiones viderunt aut in ventriculis, aut cerebrum inter & integumenta, aut in propriis intra ipsam cerebri massam cavis abnormibus. Interdum etiam rupta detexerunt cerebri vasa & sanguinem inde effusum. Nonnulli quoque anatomi, suis singuli observationibus innixi, existimarent, semper in hac apoplexiæ specie subesse morbosam aliquam vasorum cerebralium conditionem. Sic contendit Morgagni se semper morbosam, aneurismatibus analogam, deprehendisse arteriarum cerebralium mutationem, memoræque prodidit Baillie casus plures, ubi depravatam offendit horum vasorum organisationem. Sæpe scil. inventit non in apoplecticis solum, sed in hominibus etiam natu grandioribus, qui non sunt apoplectio modo mortui, materiam quandam osseam in tunicis carotidum internarum, plerumque in regione sellæ turcicæ depositam, cuius vitii partem majorem minoremve fortiti sunt minores etiam per cerebrum serpentes ramuli. Easdem etiam mutationes, quamvis rariores, in arteria basilari ejusque ramulis vidisse se dicit. Quibus tandem observationibus innixus ad id descendit enuntiatum, quod a multis improbatum experientiae etiam, ut quidem videtur, non in totum consentit, scil. when blood is extravased within the cavity of the cranium, where there has been no external injury, the vascular system of the brain will be almost always diseased *)

Quod si morte non finitur accessio apoplectica, semper fere superfitem quandam observarunt cerebri mutationem, quæ variis se manifestat symptomatibus. Cernitur hæc mutatio nunc in partiali organorum motui voluntario præsidentium paralysi, nunc in debilitata sensuum exterritorum conditione, nunc in mutatis quodammodo animi facultatibus, quæ vel universæ, quam antea fuerunt, hebetiores fiunt, vel aliæ præ aliis imprimis debilitantur, quod quidem memoræ fæpissime accidit. Cogitandi agendique ratio tota priorem amittit vim & gravitatem, magisque jam cedit homo commotionibus animi.

Signa plerumque copiosioris caput impetratis sanguinis comitari solent, non ideo est, quod deuteropathicam in hoc casu credas affectionem cerebri & ab ea profunda compressione, quam e congestis in caput humoribus patitur nervorum origo. Tam symptomata, quam sequelaæ & remedia, ex quibus contra narcotica auxilium haberit docuit experientia, satis singula monstrant cerebrum hisce venenis protopathice affici &, qui simul adeat, sanguinis in caput congestum non esse ut cansale, sed ut contemporaneum quid ad affectionem cerebri referendum.

*) Morbid Anatomy.

quo sit ut, qui apoplexiā sunt perpessi, valde sint molles, in lacrimas facile effundantur leviori quoque casu affliti, saepeque in pueritiam quasi residentes, nec ullius, quae virum deceat, partis capaces, circa res majoris pretii cunctas evadant indifferentes.

Breviter sic exposita, quam apoplexiā appellarunt, morbi forma, timide jam descendimus in nostrum ipsam ejus essentiam extricandi periculum, examinatur scilicet, quatenus tandem hæc apoplexiæ natura pro certo statui possit nec ne, atque an a vero propiora vel remotiora existimari possint, quæ hucusque facta sunt, eam definiendi conamina. Sat vulgaris, eaque forsan ex mechanica nimis explicandi ratione profecta, pervasisit opinio, effusiones istas sanguinis vel seri, quas post mortem invenerunt in cranio, fuisse causam morbi effectivam omniaque in universum apoplexiæ symptomata ex ea sc. profici sci compressione, quam ex effusa materia pati perhibetur origo nervorum. Cerebrum sub accessione apoplektica revera e majori humorum copia, quæ intra cranium jam congeritur, compressionem subire magnam, extra omnem quidem dubitationem est positum, inde tamen non efficitur, totalem illam omnium vitæ phænomenorum abolitionem, quæ urgente apoplexia in hoc proditur organo, posse ex mera compressione plenam, qua sis contentus, explicationem habere. Minoris saltuum jure contendi videtur, humorem saepe sat exigua quantitate effusum, quæ non nisi singulas cerebri partes comprimento afficere potest, eam valere compressionis vim in cerebrum exhibere, quæ ad provocanda apoplexiæ symptomata est necessaria, quam potius adscribendam esse exitialem istam compressionem majori sanguinis copiæ, quæ e vasorum canalibus nondum effusa eos distendit & sic compressionem efficit, quæ universam urget cerebri massam; ex hac vero explicandi ratione falsum efficitur, quod quidam putant, fluidi, nescio cujus, intra cranium effusionem non posse non ineunte accessione adesse & cum hac in idem temporis momentum incidere. Sanguinem arteriosum esse stimulum ad vitam sustentandam sic cerebro necessarium, quemadmodum cuicunque organo, ad quod pro suo cujusque desiderio certa affluit quantitate normali, nemo certe ibit infitias; at quo demum modum sine pugna cum physiologica hac veritate contendi poterit, sanguinis quantitatem, quæ normam excedens in cerebrum congeritur, non nisi comprimento vim suam exhibere? Fac vero etiam mera mechanicam esse systematis vascularis in cerebrum agendi vim, atque compressionem igitur unicum esse effectum proximum, nullam tamen ex hac positione habebis explicationem, quomodo nempe fiat, ut evidenter deficiat cerebrum vehementiori illi sanguinis impulsu renitendi facultas. Actionem cerebri esse, urgente apoplexia, mechanico, tan-

tum renisu suppressam, non mutatam, opinio quidem est, quæ suis non caret auctoribus, quæ vero non respondet nostræ, quam animo concepimus, imagini perpetuæ illius partium constituentium ex alio semper in aliud vicissitudinis, in qua characteristica cernitur organicæ materiæ nota; contendere autem cerebrum contra vim mechanicam, eamque tantæ intentionis, ut vitalitatem ejus ad nihilum redigere valeat, non nisi passivum fæse exhibere, quid aliud est, quam dengatam velle nobilissimo animalis organismi visceri eas renitendi facultatem, fine qua nulla individuæ vitæ scintilla profiliere aut cogitari potest. Cerebrum sub accessione apoplexica per vim sanguinis magnas vitalitatis et sic etiam materialis suæ missionis et formæ mutationes subire, ex mutata patet functiones obeundi facultate, quam semper fere, ut supra diximus, siquidem mortem evaserit homo, apoplexiæ sequelam habere videmus, iisque se manifestantem phænomenis, quæ non omnia saltem ex persistente cerebri compresione derivari possunt. Quod in seictis eorum cadaveribus, qui apoplexiæ idiopathicæ succuberunt, aliæ non deprehensæ sunt mutationes, quam quas ex auctiori systematis vascularis influxu derivare posse, non ideo contendere fas est propriam cerebri organisationem nihil mutatam esse, quippe cum anatomica hujus organi cognitio nondum ad id perspicuitatis et perfectionis culmen pervenerit, ut, normalem ejus organisationem clare finiendo, fidam se præbeat ducem in cognoscendis, quæ ab hac norma fiant, aberrationibus pathologicis. Quamvis vero sic pro certo sumendum videatur, cerebrum sub apoplexia aliquam interioris suæ compositionis mutationem subire, ex qua pro phænomeno provenit actionis suæ cessatio, concedendum tamen est, hujus mutationis naturam adhuc nec anatomice nec pathologice definiri posse. Omnis igitur nostra interioris morbi naturæ cognitio in ea vertitur idea empirica, quod scilicet cerebrum auctiori systematis vascularis influxu, modo nobis adhuc incognito, subeat aliquam suæ vitalitatis mutationem, quæ in deficiente functiones obeundi facultate cernitur. Proximum igitur apoplexiæ momentum causale constituere videtur interruptus æquilibrii tenor inter systematis vascularis influxum et cerebri eidem renitendi vim, ex quo fit, ut hujus vitalitas majori illius vi succumbat. Modum quidem excedens affluit etiam in phrenitide ad cerebrum sanguinis quantitas, ibi vero non cessationem functionum, sed incitatiorem efficit vitalitatem, iis manifestatam phænomenis, quæ vivacem indicant affecti organi vim renitendi. Mutua igitur, quæ cerebrum inter et systema vasculare intercedit, ratio non tantum a norma recessisse videtur in phrenitide, quantum in apoplexia, ubi præ cerebri illa relutandi facultate multo majorem vim habet systema vasculare. — Sym-

ptomata vero, quæ apoplecticam cōmitantur accessionem, possunt promutua ratione, qua ad se invicem referuntur, in ea commode dividi, 1) quæ directe proveniunt ex aucta systematis vascularis, in cerebrum conversa, actione, 2) quæ incipientem indicant morbosam cerebri affectionem, functionum earum cessatione manifestatam, quæ cerebrali nervorum systemati debentur, 3) quæ ex dexteropathica profiscuntur affectione, quæ, ulterius procedente proprio cerebri malo, ideo vitiantur vegetativæ vitæ organa, quod jam minutioris est cerebrum apud eadem momenti.

Disquisitis jam iis, quæ circa internam apoplexiæ naturam defini-ri posse videntur, paucis ea perstringere convenit tentamina, quibus in diversas species divisam voluerunt apoplexiā. Scilicet RIVIER & post eum SENNERT in *sanguinam* & *serosam* bipartiti sunt, quam divisionem postea usū sat communī receptam fecuti sunt alii non solum in nosologica morbi expositione, sed in therapeutica etiam curatione. Suos hæc quoque divisio natales debet theorię illi, secundum quam suæ quasi potestatis existimabantur humores corporis &, quas subeunt solidorum actiones, mutations morbosæ nil nisi mutatæ humorum conditionis phænomena putabantur. Scilicet humorum in crānio effusio-nem sine prævia incitatori vasorum actione fieri posse visum est, variamque effusi fluidi naturam petendam voluerunt e partibus sanguinis constituentibus, quarum ea nimirum, quam ex mera hypothesi reli-quis maxime prævalere crediderunt, sese urgente apoplexia intra crānium effunderet. Symptomata morbi, ex effuso quippe humore pro-fecta, ipsa pro varia hujus indole variarent. Sic empirice crediderunt se binas observasse apoplexiæ formas principales, quarum unam ex ef-fuso sanguine, alteram e sero ortam putarunt. Quando nempe obesos & sanguine abundantes homines corriperet apoplexia, magno & forti arteriarum pulsu, facie rubente, spiritu ordinato, sanguinem in cerebro effusum opinati sunt; quod si natu magnos, macros & statura longos invaderet, parvo & debili tum pulsu, fertente spiritu facieque pallente, serum semper causati sunt. Hæc vero divisio quemadmodum in theoria erroris vitio laborat, ita ad praxin sua caret utilitate. Quos enim sectis eorum, qui apoplexia oppressi sunt, cadaveribus effusos in cerebro offendere licuit, humores, morbi sunt effectus, non causæ. Effusionem eorum incitatior vasorum capitū actio præcesserit necesse est, & quandoquidem probabile videtur, majus incitatæ vasorum actio-nis momentum ad effusionem sanguinis efficiendam requiri, præsertim quando ruptis fit vasis, remissiorem vero systematis vascularis vim ef-fusionem feri movere; necesse etiam est, ut e vehementiori apoplexiæ impetu sanguinem effusum arbitremur, e mitiori vero serum suspi-

cemur. Quandoquidem rursus vehementia accessionis apoplectice ex majori minorive judicanda est detimento, quod inde ceperit organismus in universum, certe non sine pugna quadam cum rationali morbi explicacione putaret aliquis, symptomata majoris affectionis secundariæ, quam subeunt vegetativæ vitae organa, effusionem seri indicare. Huic nostræ explicacioni consentiunt etiam memorabiles observationes, quas fecit PORTAL, *) dubioque procul unicuique, qui incorrupta animi attentione easdem perpenderit, omnem evulserunt fidem, quam forsan posuerit in Rivieranæ divisionis veritate & pretio. Posse hominem apoplectico modo mori, quando propter universalem vel localem vasorum exhalantium dissolutionem major aquosæ copia in ventriculis cerebri effunditur, haud quidem negari potest, sed buc ejusmodi non pertinet casus. Apoplexiæ idiopathicam, ex qua sanguinis intra cranium effusio provocatur, homini anasarca laboranti supervenire posse, idem etiam observavit PORTAL. **)

Nonnulli BRUNONIS sectatores & inter eos van HOVEN apoplexiæ etiam in hypersthenicam & asthenicam diviserunt. Posse constitutionem eorum, qui apoplexia corripiantur, vel hypersthenicam vel asthenicam esse eamque in curatione respiciendam, nemo certe negabit, at constitutionis character universalis nullam constituit certam internæ hujus morbi esentiaæ differentiam, quippe qui ex sublato mutua inter cerebrum & systema vasculare actionis æquilibrio proficiuntur, quod non minus in robusto quam debili corpore evenire potest.

CONSBRUCH denique, ut is quoque semel tandem in vita sui juris & judicii videretur, in positivam & negativam bipartitus est apoplexiæ. At præter id, quod improprii & obscuri habent hæc auncupationes, eo quoque præcipuo vitio laborat hæc divisio, quod non ad apoplexiæ idiopathicam solam pertineat, sed eo tendat, ut sub una idea omnia comprehendat genera mortis, in quibus cerebri cerebralisque systematis prius, quam organicæ vitae, functiones desinunt, quod vero cum rationali veram apoplexiæ esentiam interpretandi modo non congruit.

*) Observations sur la nature et le traitement de l'Apoplexie et sur les moyens de la prévenir. Paris 1811.

**) l. c. pag. 129.